

Virginijus Strolia – ir sovietmečiu reikėjo dėtis „kaukes“

Pokalbis su Anykščių Teresės Mikeliūnaitės kraštotyros draugijos nariu, gyvenančiu tarp Anykščių ir Ukrainos, kraštotyrininku, istoriku, leidėju ir visuomenininku Virginijumi Strolia. Pirmasis Anykščių ambasadorius teigia, kad iš karto tapti istoriku jam trukdė tėvų tremtis, o gyvenimas išmokė nešioti „kaukes“.

Anykščių ambasadorius Virginijus Strolia ir dabar gyvena tarp Anykščių ir Ukrainos.

– Gerbiamas Virginijau, gimimo vieta esate Anykščių krašto žmogus, nors nemažai laiko jau gyvenate Ukrainoje. Gimėte Pienagalio k. (Anykščių r.), mokėtės Andrioniškio aštuonmetėje mokykloje, baigėte Anykščių 2-ąją vidurinę mokyklą (dabar – Anykščių Antano Vienuolio progimnazija). Ką Jums reiškia Anykščiai? Kas Jums labiausiai įsiminė iš Jūsų vaikystės?

– Senelių ir mamos pasakojimai apie Nepriklausomą Lietuvą, tremtį į Sibirą, tėvo trumpos istorijos apie draugus partizanus ir jų likimą. Kaimo ir giminių šventės, kai atsipalaidavę vyrai užtraukdavo patriotiškas partizaniškas dainas, būdamas vaikas, susimąstydavau apie jų prasmę. Tėvai išmokė dėvėti „veido kaukes“: mokykloje turėti „sovietinę nuomonę“, o namuose turėti „savąją, tikrąją“. Pradžioje ginčydavau su tėvais dėl mokykloje dėstomos istorijos traktavimo ir namiškių realaus gyvenimo patirties. Tada teko perprasti sovietinės partijos ir vyriausybės „tiesą“.

– Studijavote Lietu-

vos žemės ūkio akademijoje, o vėliau tęsėte studijas Vilniaus universiteto Istorijos fakultete ir įgijote istoriko išsilavinimą. Nuo žemės ūkio prie istorijos. Kas paskatino tokiam „šuočiui“?

– Pamenu, besimokydamas 10-oje klasėje, turėjau įdomų pašnekėsį su istorijos mokytoju Kęstutis Kukta. Jis manęs paklausė, kas mano tėvai ir ar nebuvo išvažiavę „darbams į Sibirą“. Papasakojus visą tiesą mokytojui, jis patarė nestoti į VU istorijos specialybę, nes konkursas ten buvo pakankamai didelis, o mano „patikimumas“ abejotinas. Neįstojus, automatiškai laukia tarnavimas sovietų kariuomenėje dvejų metų laikotarpyje. Vasarą padėdavau tėvui dirbti melioracijos darbus, ši specialybė buvo suprantama, todėl pasirinkau studijuoti inžinerijos hidrotechnikos specialybę Lietuvos žemės ūkio akademijoje. Baigęs ją, buvau paskirtas dirbti į Vilniaus melioracijos montavimo valdybą. Po kelių metų VU istorijos fakultete atsirado neakivaizdinis skyrius. Įgyvendindamas savo jaunys-

tės svajonę, nedvejodamas įstojau į istorijos fakulteto 2-ą kursą.

Jau 1987 m. pradėjote dalyvauti Lietuvos paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos veikloje, tad galima teigti, kad kraštotyrininkas esate nuo jaunystės? Ką galėtumėte papasakoti apie savo kraštotyros veiklą tuo laikotarpiu?

Trečiame istorijos fakulteto kurse buvo privaloma įsidarbinti pagal specialybę, todėl aš, pagal mano dėstytojų rekomendacijas, buvau priimtas į Lietuvos kraštotyros ir paminklų apsaugos draugiją paminklosaugos skyriaus vadovo pareigoms. Darbas buvo labai įdomus, teko aplankyti visus Lietuvos kraštotyros draugijų skyrius, susipažinti su skyrių veikla, dalyvauti kraštotyrinėse ekspedicijose, rinkti medžiagą apie Nepriklausomybės metu pastatytus paminklus. Lietuvos Vyriausybei nutraukus etatinę kraštotyros draugijos veiklos finansavimą, jos veikla toliau buvo vykdoma savanoriškais ir visuomeniniais pagrindais.

– Bendradarbiaudamas su jaunimo bendrija „Lituanica“ įsteigėte

Novosibirsko, Krasnojarsko, Tomsko, Omsko ir Barnaulo (Altajaus krašto) lietuvių kultūros draugijas, tyrinėjote Altajaus krašto tremties archyvus. Kas Jus paskatino šiai veiklai?

– Sukaupęs didelę patirtį Lietuvos kraštotyros draugijoje buvau pakviestas į besikuriantį profesorius Juliaus Jūzeliūno vadovojamą genocido tyrimo centrą prie filosofijos, sociologijos ir teisės instituto. Rinkome istorinę medžiagą susijusią su tremties vietomis, sudarinėjome tremtinių sąrašus, važiuojome į tremties vietas, fiksuojome tremtinių kapines, dirbome Sibiro istoriniuose archyvuose, užrašinėjome tremtinių sudarinėjome vardinių tremtinių ir politinių tremtinių sąrašus. Viena iš genocido centrų užduočių buvo inicijuoti tremties vietose lietuvių kultūros draugijų įkūrimą: Tomsko, Novosibirsko, Barnaulo kultūros draugijas. Tyrinėdami archyvus mezgėme ryšius su rusų demokratinėmis jėgomis, „Memorial“ organizacija.

– Jūsų įmonė buvo apdovanota Ukrainos vyriausybės padėka už šalies tarptautinio autoriteto stiprinimą. Jūsų iniciatyva išleista istorinė studija-albumas „Ukraina: Lietuvos epocha 1320–1569“ (ukrainiečių kalba 2009 m., lietuviškai 2010 m.) buvo pripažinta geriausia 2009 metų istorinio pobūdžio bei gražiausia metų knyga Ukrainoje. Ar geras darbo įvertinimas yra ir didelė paskata ateities darbams?

– „Ukraina: Lietuvos epocha 1320–1569“ projektas, kuriame dalyvavo Ukrainos ir Lietuvos istorikai. Ukrainos istoriografijoje buvo oficialiai naujai suformuota Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės epocha 1320–1569. Dabar šis istorinis laikotarpis įtrauktas į ukrainiečių mokyklinius istorijos vadovėlius. Ukrainos mokslo akademijos istorijos institute įsteigtas lituanistinis tyrinėjimo poskyris. Toks įverti-

nimas ir rezultatas paskatino tolimesnius „Baltia Druk“ projektus – „Kunigaikščiai Radvilos“, „Kunigaikščiai Ostrogiškiai“, „Kunigaikščiai Višneveckiai“, „Žalgirio mūšis“ ir kiti išversti į lietuvių kalbą ir išleisti Lietuvoje.

– Gyvendamas Ukrainoje nuolat lankotės gimtajame Anykščių krašte. Žinau, kad turite daug veiklos ir įvairių iniciatyvų. Gal galite plačiau pasakoti apie jas?

– Su Kiaušagalio kaimo bendruomene sutvarkėme ir įamžinome Pienagalio, Kiaušagalio, Karčių, Bareišių kaimo kapines. Pastatėme paminklus 1920-ųjų metų kovose su lenkais žuvusiems Kiaušagalio kaimo šauliams ir vyskupui Pauliui Antanui Baltakiui gimtinėje Latavenų k.

– Nuo 2016 m. esate Anykščių krašto Garbės ambasadorius Ukrainoje – pirmasis anykštėnas, Anykščių rajono savivaldybės tarybos paskirtas į tokias visuomenines pareigas. Ar tai ir yra paskata dirbuotis Anykščių krašto labui?

– Tai atsakomybė, pareiga ir įsipareigojimas tarnauti Anykščių kraštui, deramai atstovauti jį Ukrainoje, jungti verslo, kultūros meno šakas tarp dvejų draugiškų tautų. Viena iš idėjų – Ukrainos rašytojų ir dalininkų rezidencija Anykščiuose. Kartu su A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialiniu muziejumi trejus metus iš eilės vykdėme rezidencijos projektą. Pirmasis rašytojas dalyvavęs šioje programoje buvo pasaulyje žinomas rašytojas Andriejus Kurkovas, ko pasėkoje išleido romaną „Šengeno istoriją“, kuriame pagrindinė siužetinė linija – Pienagalio kaimas netoli Anykščių. Šis veikalas išverstas į 8 kalbas.

– Jūsų interesai neapsiribojo tik „plačiais vandenimis“, daug dėmesio skyrėte ir savojo krašto pažinimui.

– Krašto pažinimo aistrą lydi mane nuo pat vaikystės: nuo senelių, giminių, kaimynų pasakojimų

ir istorijų. Krašto įvykiai, žymių žmonių prisiminimai, vietovių įprasminimas visais laikais buvo svarbus anykštėnams. Labai dėkingas likimui, kad teko garbė pažinti ir bendrauti su Terese Mikeliūnaite, mačiau jos užsidegimą Anykščių krašto istorijai, paminklams. Pamenu labai išsamų jos pasakojimą restauruojant vyskupo Antano Baranausko klėtelę, smulkmenišką aiškinimą apie impregnanto cheminę sudėtį, reikalinga medžių rąstų konservavimui. Dar sovietiniais laikais Lietuvos kraštotyros draugijos vadovai didžiavosi Anykščių skyriaus veikla, kraštotyrininkų darbais ir jų ekspedicijose surinkta medžiaga. Lietuvoje yra tik kelios kraštotyros draugijos, kurios lyg šios tęsia veiklą. Didžiuojusi Anykščių kraštotyrininkų Teresės Mikeliūnaitės draugija, kuri pateisina Lietuvos literatūros ir kraštotyros sostinės vardą.

Už Lietuvos ir Ukrainos istorinių ryšių puoselėjimą ir sklaidą esate apdovanotas Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos garbės ženklu „Lietuvos diplomatijos žvaigždė“. Anykščių rajono savivaldybė Jus apdovanojo „Šimtmečio anykštėno“ atminimo ženklu. Už visuomeninį aktyvumą buvote apdovanotas Pasaulio anykštėnų bendrijos medaliu, o už kultūros iniciatyvas Anykščių krašto labui Jums buvo paskirta Anykščių rajono Teresės Mikeliūnaitės kultūros premija. Kuris apdovanojimas Jums yra mieliausias?

Žinoma, kad Anykščių Teresės Mikeliūnaitės kultūros premija, kuri yra susijusi su mano kraštotyros veikla. Pažinimo džiaugsmas, istorinių vietų ir įvykių įamžinimas, meninių, etnografinių ryšių plėtra – tai, ką galima per visą gyvenimą pavadinti krašto pažinimu arba kraštotyra. Teresės Mikeliūnaitės asmenybė, jos darbai, pasišventimas – tai kelrodė žvaigždė lydi visur ir visada.